

NACIONALINĖS MOKSLO PROGRAMOS „AGRO- MIŠKO IR VANDENS EKOSISTEMŲ TVARUMAS“ 2017 METŲ ATASKAITOS UŽ 2015-2017 PROGRAMOS VYKDYMO METUS APIBENDRINTOS EKSPERTINIO VERTINIMO IŠVADOS

Nacionalinės mokslo programos „Agro- miško ir vandens ekosistemų tvarumas“ (toliau – Programa) 2015-2017 m. įgyvendintų projektų rezultatai leidžia daryti prielaidą, kad Programos tikslas bus pasiektas, o uždaviniai įgyvendinti. Programos tikslu apibrėžti kompleksiniai ir valstybei svarbūs moksliniai tyrimai, susiję su gamtinės aplinkos stresu (klimato kaita, išteklių naudojimu, aplinkos tarša), yra vykdomi pagal sudarytą planą. Ataskaitoje pateikta informacija leidžia teigti, jog atliekami moksliniai tyrimai vysto Lietuvos mokslo tarptautinį konkurencingumą. Kitas programos realizacijos aspektas, susijęs su gautos originalios mokslinės informacijos panaudojimu formuluojant ir teikiant konkrečius pasiūlymus ir priemones, leidžiančias išvengti ar minimalizuoti aplinkos veiksnių poveikį, atkurti pažeistas ekosistemas, yra esminis šios programos tolesniam tęsimui ir visuomenei reikšmingų problemų sprendimui. Akivaizdu, jog pirmame projektų įgyvendinimo etape vyksta faktinės informacijos kaupimas, jos laboratorinis apdorojimas, ankstesnės informacijos analizė ir kt. Tikriausiai šios priežastys ir lėmė, jog svarbi dalis programos sėkmę ir jos realizaciją sąlygojančių rezultatų, t. y. rekomendacijos ūkio subjektams ir visuomeninėms institucijoms, technologijų prototipai ir patentų paraiškos, šiuo metu yra tik pradamos vystyti. Programos ataskaitoje rezultatai yra išdėstyti atsižvelgiant į vykdomus projektus. Pirmia, Aplinkos streso poveikis ekosistemų produktyvumui ir įvairovei yra tiriamas kompleksiskai analizuojant agro-, miško ir vandens ekosistemas. Tyrimai remiasi šiuolaikiniais, tarptautinės mokslo bendruomenės pripažintais metodais ir vykdomi aukštos kvalifikacijos tyrėjų. Šie tyrimai vėliau logiškai pereina prie antros uždavinio priemonės, organizmų ir ekosistemų prisitaikymo tyrimų, kurie, būdami išimtinai svarbūs formuluojant praktines rekomendacijas, taip pat vykdomi pagal sudarytą planą. Antra, intensyvus išteklių naudojimas yra papildomas aplinkos streso veiksnys, kurį visuomenė gali valdyti, todėl ypatingai svarbu įvertinti jo padarinius ir priemones siekiant užtikrinti ekosistemų išsaugojimą ar jų atkūrimą ateinančioms kartoms. Sprendžiant pagal vykdomų projektų skaičių, ši programos dalis yra mažesnė, tačiau akivaizdu, jog ir dauguma projektų, priskirtų pirmam programos uždaviniui, stengėsi gvildinti šią problemą.

Vykdamas Programos projektus gauti tyrimų rezultatai yra reikšmingi, pagrįsti, patikimi ir inovatyvūs. Programos kontekste vykdytų projektų rezultatai yra spausdinami aukščiausios kategorijos tarptautiniuose mokslo leidiniuose, pristatyti tarptautinėse mokslo konferencijose. Programos vykdytojai yra paskelbę 27 publikacijas leidiniuose, referuojamuose *Clarivate Analytics Web of Science™* duomenų bazėje, 31 rankraštis yra pateiktas spaudai, tame tarpe vienas ir žurnalui „Nature“, kur IF (*Impact Factor*) = 40. Pabrėžtina, kad dauguma straipsnių yra išspausdinta žurnaluose, kurių cituojamumo rodikliai yra dideli (IF>1), mažesnė dalis straipsnių yra išspausdinta žurnaluose, kurių IF<1. Su šia Programos tematika dirba apie 10 doktorantų. Programos eigoje surinkta daug faktinių duomenų, kurie yra analizuojami ir apibendrinami. Pasirinktos mokslo sritys, eksperimentiniai planai ir problemos yra reikšmingos tiek siekiant gauti naujų mokslo žinių, tiek ir praktinių rekomendacijų pasiekimui. Galutinei programos rezultatų reikšmei ir pagrįstumui stipriai darys įtaką gautų duomenų analizė, palyginamoji sintezė ir rekomendacijų įgyvendinimas. Programos rezultatai yra inovatyvūs tiek Lietuvos, tiek tarptautiniu mastu. Pavyzdžiui, projektas SIT15006 miškų adaptaciją ir prieaugius tiria kompleksiniais moderniais spektroskopijos metodais, matuodamas metabolitus, lakias medžiagas ir remdamasis tradiciniu prieaugio matavimu bei istoriniais duomenimis. Gauti tyrimų rezultatai skelbiami tarptautiniuose aukšto lygio leidiniuose, atspausdintose publikacijose ir yra svarbūs Lietuvos ir tarptautiniu mastu.

Vykdamas Programą gautų tyrimų rezultatų sklaida ir pritaikomumas yra pakankami: Programos vykdytojai 2016-2017 metais atspausdino 27 straipsnius *Clarivate Analytics Web of Science™* duomenų bazėje referuojamuose ir cituojamuose leidiniuose. Visoje programos realizacijos eigoje suplanuota paskelbti 66 straipsniai tarptautiniuose žurnaluose su cituojamumo indeksu. Dabartiniu metu jau yra paskelbta ir įteikta leidiniams 58 straipsniai, tad programos įsipareigojimai bus pasiekti. Ataskaita įrodo, kad aktyviai vykdomas prognozių ir priemonių kūrimas, tikėtinas aukšto lygio rezultatų pritaikomumas. Gauti rezultatai viešinti 11-oje seminarų, radijo ir TV laidose, internete, 29 mokslo populiarinimo straipsniuose bei pristatyti 109 pranešimai mokslinėse konferencijose.

Programos įgyvendinimą siūloma tęsti.